

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Trosopplæring / Dialog og diakrise / Enhet basert på apokatastasis / Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

Aposteldagen (6. søndag etter pinse) – Eyolf Berg

7. søndag etter pinse – Kjell A. Skartseterhagen

Olsok – Brita Hardeberg

Reformasjonen var i bunn og grunn en trosopplæringsreform

Trosopplæring

Spørsmålet om statskirkens fremtid og striden om homofilt samliv har stått i fokus under valgene på nye bispedømmeråd, og synes i følge de nasjonale og lokale nyhetsmedier å være de sentrale tema for kirken i den neste fireårsperiode. Selv om disse spørsmål er

viktige, er det et annet tema som er viktigere, nemlig spørsmålet om trosopplæringsreformen. Uten tilvekst vil Den norske kirke forvitte. Det har vært tverrpolitisk enighet om denne reformen, men det er likevel sannsynlig at dette er den siste store statlige bevilgning til

kirkelige formål, og at svært mye avhenger av et godt resultat. Det er mye penger investert i trosopplæringen, og sekretariatet arbeider iherdig for å forvalte de statlige midler til beste for trosopplæringens idé eller visjon: Hvordan kan flest mulig av kirkens dømte medlemmer få hjelp til å kjenne seg hjemme i kirken, og få den nødvendige kunnskap om troens fundament.

Trosopplæringen kan samle kirke-Norge, sier prosjektleder for reformen, Paul Erik Wirgenes til Agenda 3:16. Men han undrer seg over hvorfor generalsekretærene i de frivillige organisasjonene heller lager store felles uttalelser om etiske spørsmål enn å engasjere seg offentlig i den mest omfattende strategiprosessen i Den norske kirke noen gang. Det er ikke vanskelig å forstå hva Wirgenes mener. Samtidig står han i fare for å lage et kunstig skille mellom trosopplæring og kristen veiledning i etiske spørsmål. Et felles mål for trosopplæringssekretariatet og de frivillige organisasjonene må være at de barn og unge som er døpt inn i vår kirke, skal læres opp til kristen tro og et kristent liv. Bør det ikke være et mål å gjøre kirkens medlemmer til tosakramentskristne? Bør ikke de dømte få del i hele fylden av nådemidlene: dåpen, nattverden og Ordets forkynnelse?

Dersom trosopplæringsreformen skal kunne virke samlende i kirkelandskapet må man være enige om målet, hva man ønsker å oppnå. Man bør også være enige om innholdet, en forståelse av hva det er som skal læres - når man snakker om trosopplæring. For troen kommer av budskapet en hører, og budskapet kommer av Kristi ord, som Paulus skriver.

Reformasjonen var i bunn og grunn en trosopplæringsreform. Luther oppdaget hvor dårlig det sto til med kristendomskunnskapen hos vanlige folk, ikke minst blant ungdommen. Hans arbeid med katekismene og hans sterke vektlegging av at Bibelen, salmene og gudstjenestens liturgi skulle være på folkespråket, viser det sterke engasjement for denne saken: at vanlige mennesker skulle lære hva kristendom var. Luthers trosopplæringsreform var

preget av pedagogisk kløkt og enkelhet. Den bærende idé i den lille katekisme er å fremstille de enkle sannheter i troen ved hjelp av Trosbekjennelsen, De ti bud og Fadervår. Disse ledd ble dels gjentatt i gudstjenestens liturgi, dels benyttet i husandakter og skolens undervisning. Morgen og kveld skulle man lese trosbekjennelsen og be Fadervår hjemme. Selv om disse ledd er enkle nok, la Luther til forklaringer i en språkdrakt og med bilder som barn og unge forstod.

De samme prinsipper lå til grunn for Petter Dass i hans trosopplæringsprosjekt på Helgelandskysten. Katekismens innhold ble formidlet med kostelige tekster og liflige melodier, på en måte som fiskerfolket forstod. Men innholdet av, og målet for trosopplæringen var den samme som hos Luther. Vi kan fortsette med å nevne pietismens trosopplæringsreform, etter at enkelte av

ortodoksiens lærde hadde gjort teologien stadig mer intrikat og spesialisert. Spener og Francke i Tyskland, og senere Pontoppidan i Danmark/Norge lot igjen Luthers katekisme være kjernen i opplæringen av de unge, med forklaringer i en form og et språk som ble forstått.

Mye har endret seg siden reformasjonen og pietismens tid. Vi lever ikke lenger i et enhets-samfunn, og trosopplæringen konkurrerer med en ufattelig global informasjonsflyt. Skolens undervisning i KRL skal ikke gi opplæring til tro. Det er kirkens ansvar å sørge for at dens dømte medlemmer får denne undervisning utenom skoletiden. Men barn og unge har en mengde ulike tilbud i fritiden, og det er ikke lett for kirken og de kristne organisasjonene å konkurrere med alle de andre aktørene på fritidsmarkedet. Samtidig er også foreldregenerasjonen preget av tidspress og prestasjonsjag. Mange barn og unge har et stort underskudd på positivt samvær med voksne, på omsorg, forståelse, og trenger dessuten konstruktiv motstand mot de idealer og verdsett som presenteres i visse ukeblader, MSN, blogger og fjernsynskanaler.

Man kan forstå at trosopplæringsreformen raskt ble en konkurranse om å utvikle de mest

Jeg savner en klarere beskrivelse av hva kirkens barn og unge skal lære, og hvordan man vil gå frem for å lære dem dette

spennende lokale prosjekter, som på ulike vis skulle sørge for at barn og unge møtte frem til menighetens arrangementer. De aller fleste prosjekter er da også svært gode, til dels nyskapende og kreative. Det er likevel en forskjell på Luthers trosopplæringsreform og den vi nå er inne i. Luther la mest vekt på trosopplæringsinnhold, og hadde klare mål for hva barn og ungdom skulle lære. Det betyr ikke at formen var uviktig. Luther la stor vekt på at trossannhetene skulle presenteres på en forståelig og enkel måte, men formen er ikke viktigere enn innholdet. Trosopplæringsreformens mål er "å utvikle en systematisk trosopplæring som fremmer kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for alle døpte i alderen 0-18 år". Men det synes likevel å mangle en felles forståelse av hva de mange lokale tiltak skal føre frem til, hva selve trosopplæringsinnholdet er. Er det tilstrekkelig å si at opplæringen skal fremme kristen tro og gi kjennskap til den treenige Gud? Jeg savner en klarere beskrivelse av hva kirkens barn og unge skal lære, og hvordan man vil gå frem for å lære dem dette. Mange av de 89 prosjektene som vant frem i tildelingsrunden den 26. april i år bærer preg av å ta innholdsdelen på alvor. Mitt anliggende er mer å spørre etter en enda større

bevissthet fra sekretariatets side, og kanskje i større grad involvere de religionspedagogiske fagmiljøene.

Reformen krever både nå og på sikt et samarbeid mellom kirkelig tilsatte og frivillige medarbeidere. De kirkelige utdanningsinstitusjonene har nok undret seg over at man ikke har lagt større vekt på et samarbeid med tanke på både innholdssiden og bemanningssiden. Dette handler både om kvalitetssikring av reformen, men også om den uskrevene, men like fullt nødvendige kontrakt mellom kirken som arbeidsmarked og utdanningsinstitusjonene som leverandør av kompetanse og utdanning. Ved Menighetsfakultetet utdannes nå en rekke unge mennesker i "Ungdom, kultur og tro". En del går videre og tar mastergradsstudier i diakoni eller kirkelig undervisning(kateketer). Men det er å ønske at de mange som nå uteksamineres med spesialkompetanse i kirkelig ungdomsarbeid skal få mulighet til å bruke dette i menighetene og organisasjonene, i rammen av trosopplæringsreformen.

VIDAR L. HAANES
vidar.l.haan@mf.no

Dialog og diakrise

AV BOE JOHANNES HERMANSEN

Lederartikkelen i LK nr. 6/06 med tittelen "Dialog og diapraksis" skrevet av Sunniva Gylver, skisserer hennes tenkning og praksis rundt dialogen med muslimene. Denne dialogen ser ikke bare ut til å omfatte en gjensidig respekt, men også det forhold at "vi ser hverandre leve godt med sin egen tro". Hun er også tydelig opptatt av at "dialogen skal ha verdi i seg selv", hva nå det må bety?

Mitt enkle spørsmål er følgende: Hvorfor kommer ikke behovet for omvendelse og tro på Kristus tydelig til uttrykk når hun skriver om forholdet til muslimene? En dialog hvor hun er iført liturgiske klær som til gudstjeneste, må vel ha dette sikte - både ut fra evangeliet og en prests kall og oppgave?

Enhet basert på apokatastasis

Replik til Per H. Andersen

AV OLE FREDRIK KULLERUD

1. Rystelse var en av Per H Andersens (PHA) reaksjoner (LK 9) i møte med mine artikler i LK 6 og 7. Det trenger ikke være noen dårlig effekt. Jeg har argumentert ut fra Kirkens tro. Noen slik argumentasjon fører på sin side PHA egentlig ikke. I stedet legger han ut et minefelt av negative signalord, "nesten [...] blasfemi", "leve i Det gamle testamente", "fariseisme og lovtrelldom" og "frelse [...] ved gjerninger".

Det skal tydeligvis henges en svart kappe over hans motdebattant, så han må tumle ut av den kirkelige og teologiske diskusjon.

2. Freidig nok krever Andersen meg til regnskap for å bygge på den nytestamentlig-reformatoriske lære om fortapelsen. Jeg kan ikke se at noen i Det nye testamente uttrykker dette alvoret skarper enn Jesus selv. I motsetning til hva Andersen forutsetter, skal Jesus

på dommedag skille menneskene fra hverandre, til henholdsvis Guds rike og "den evige ild" (Matt.25,31ff). Dette må ikke føre til at vi hoverer, men til at vi rystes.

3. Uten Jesus har jeg ingen sjanse i dommen. Vi skal alle gjøre regnskap for våre liv. Ingen blir frelst av å ikke synde. Men å leve vedvarende i syndige ordninger setter frelsen i fare.

4. Jeg har ikke sagt eller ment at "gudstjenesten er for dem som mestrer livet og den rette lære", slik Andersen leser meg. PHA tolker gjennomgående utsagn i moralistisk retning. Men det finnes objektive kriterier for kristen gudstjeneste. Bare Guds vilje har der "rett". Luther sa jo ved innvielsen av klosterkirken i Torgau at her skulle Guds Ord og intet annet lyde.

Jeg brukte i artikkelen bevisst intetkjønnsformen ("vrangt") for å betone dette ikke-personlige. Men PHA forvansker dette ved å oversette til "vrange", for så i annen omgang å korrigerer fra denne flertallsformen, nå: "de urene", til "urent". Han har etter sin omvei sluttet tilbake til min neutrumsform. PHAs gjengivelse av min tekst er her manipulerende.

5. Om forholdet mellom samtidens strids-spørsmål i kirken og gudstjenestefellesskapet må det kunne samtales. Ordskiftet mellom Andersen og meg avslører at også andre teologiske spørsmål enn synet på kirkefellesskapet skiller oss to, som synet på fortapelsen og på homofilt samliv. Det er apokatastasislæren (alle tings gjenopprettelse) som hos ham begrunner åpningen for kirkelig enhet på tross av ulik lære om homofilt samliv. Slik gir PHA faktisk et indirekte vitnesbyrd om fruktbarheten av en sakramentalt-eskatologisk forståelse av kirkens enhet som jeg forsøkte å tegne i min dobbelt-artikkel.

6. Mitt kristendomssyn er enkelt. Noen elementer i det er: vi er hele tiden feilende, som sådanne feirer vi gudstjeneste. Den begynner med en syndsbejknelse. Men vi får også motta tilsagnet om syndsforlatelse i skriftemålet, og i nattverden til og med Jesu sanne legeme og blod for at vi allerede her nede stadig skal være forent med ham. Det er oppgjør, full restituering i Kristus, "samtidig synder og rettferdig", lov og evangelium, "der synden var stor, ble nåden enda større" (Rom. 5,20). Her er

dialektikk, ikke blanding. - Til slutt lyses vel-signelsen over livene våre.

Men dette er også en kamparena. Vi feirer gudstjeneste midt i virkeligheten. Heller ikke her er vi "fri for stridigheter" eller unngår onde angrep. Derfor må ett sted være helliget Herren. I det hus og på den stol har bare han "rett". Større enn vår tro, ja; men ikke uten konturer. Vrangt har ingen rett i Kirken.

7. Det viser seg i praksis ugjørilig å leve med to syn. I Svenska kyrkan ble nylig de prestene som i et skrift hadde protestert mot Kyrkomötets vedtak om velsignelse av homoseksuelle partnerskap, av erkebiskopen avfeid som *trassige småbarn*. En skole i Bohuslän ønsket ikke å komme på skolegudstjeneste til en prest som hadde satt sitt navn på denne listen. "*Kann inte han acceptera oss, kann inte vi acceptera honom.*"

PHAs aksiom er at vi alle værsgod har å akseptere to syn i kirken på homofilt samliv. Dette begrunnes ikke i Kirkens lære. Det nærmeste han kommer en begrunnelse er tanken om at alle mennesker skal bli frelst. Denne tanken er ikke nytestamentlig. Så tilføyer da PHA også noen steder i sitt innlegg: "*slik jeg tolker evangeliet*" og lignende.

Parolen om de to syn i kirken tjener dem som ønsker demobilisering i den konservative leir for at det nye synet skal sive inn uten friksjon. Jeg vil advare mot at maktpolitikk her kan komme til å bli pakket inn i fromme ord om Guds kjærlighet. For hvor mye er PHAs vakre ord verd når samfunnets tålmodighet med oss som ikke vil skifte til det nye synet på homofilt samliv tar slutt?

FRA BOKFRONTEN

Sindre Eide og Laila Tøndel (red.):

Solidariske skritt

Pedagogiske byggeklosser med inspirasjon fra Brasil

IKO-forlaget, Oslo 2005

Boken *"Solidariske skritt"* fra IKO forlag er en del av serien *Trosopplæring i praksis*. Utgivelsen er et samarbeid mellom IKO-forlaget, Kateketforeningen, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirkes nord/sør-informasjon. Formmessig er ikke dette en bok som er typisk for en bokanmeldelse i Luthersk kirketidende, men for svært mange av oss som arbeider i et samvirke mellom forkynnelse og menighetspedagogikk vil den være nettopp det redaksjonsgruppen kaller den: en skattekiste.

Boken inneholder materiale til svært mange former for samlinger i menigheten. Den utfordrer til livsnær undervisning der det kristne menneskesynet og respekt for det enkelte individ står i fokus og sentrum er Bibel, sang og gudstjeneste. Kristen solidaritet er det grunnleggende begrepet farget av Sør-Amerikas frigjøringssteologi og frigjøringspedagogikk og dermed i sterk kontrast til det utvannete politiske begrepet solidaritet i vårt samfunn.

Det er kanskje med en viss skepsis vi nærmer oss nye "opplegg", for det har kommet en hel rekke av dem i bokform over de siste årene. Likevel var det en stor glede å bli kjent med

boken *Solidariske skritt* som er redigert av en gruppe bestående av Sindre Eide, Laila Tøndel, Astrid Hareide, Toril Rusås og Magne Klubben.

Denne boken er først og fremst til alle som arbeider med store barn, konfirmanter og voksne. Innledningen er en gjennomgang av en pedagogikk som til og med en teolog kan forstå, der fokus på det hele mennesket er det grunnleggende. *Solidariske skritt* springer ut fra den Lutherske kirke i Brasil. Dette er en kirke med dype tyske lutherske røtter som i dag er preget av sydlandsk rytmer, levende og tiltalende musikk. I Brasil har kirken i en årrekke arrangert "Kreative uker" for å inspirere sine medarbeidere. Redaktørgruppen har deltatt på slike uker. De har satt seg grundig inn i det skriftlige materialet som har kommet ut fra dette arbeidet, bearbeidet og oversatt dette fra portugisisk til norsk og dette danner grunnlaget for *Solidariske skritt*.

Boken er oversiktlig, har en god innledning og gode oppslagsmuligheter og inneholder ideer som fungerer i Norge. Den inneholder forslag til arbeid med bibeltekster, samtaleopplegg, leker og øvelser, liturgiske opplegg og

symbolhandlinger. Man har unngått den fellen der fasinasjonene for det eksotiske går på bekostning av bruksområdene for utgivelsen. Det har alltid foregått en utveksling av undervisningsstoff og forkynningsformer over landegrensene, men ikke alt fungerer hos oss. I oppleggene i boken har man for eksempel tatt alvorlig at brasilianerne er mye med glade i å ta på hverandre enn det vi er her i Norge. De lekene som er tatt med i boken er utfordrende og morsomme, og har et fotfeste i en bibeltekst og er ikke ment ren moro. Boken er full av byggeklosser som på samme måte som Lego kan settes sammen og kombineres på svært mange forskjellige måter. Det kreves at man setter seg godt inn i oppgavene, men man får utførlige lister over materiale man trenger og begrunnelsen for de enkelte oppgavene.

Alle samlinger som opplegget fokuserer på er sentrert rundt et alter eller viser til mulighet for å bruke kirkerommet. Opplegget Det er også

sterkt fokusert på bruk av sang.

Det er ikke rart at boken ofte viser til sangboken *Syng Håp! Sanger og bønner fra den verdensvide kirke*. Denne sangboken kom i fjor og mange fikk kjennskap til den gjennom fasteaksjonen til Kirkens nødhjelp. Hvis man ønsker en god kilde til nye og friske bønner og sangtekster er dette en god kilde. Kirkens mange øvrige salme og sangbøker blir også oppfordret til å vise sine skatter.

Et av de viktigste bidragene fra denne boken er at den gjør misjon levende. Det er svært mange menigheter som trenger nye måter å motivere til misjon på. Vi kan ikke lenger stole på at lysbilder og innsamlinger trekker folk. Følelsen av å dele trosfelleskap og være del av den samme kirke er det grunnleggende for å bli virkelig inspirert til misjon. *Solidariske skritt* er et bidrag som kan hjelpe frem gleden slik at flere vil gå videre med det glade budskap, hjemme og ute.

Ida Elisabeth Greve

Debattbok om stat og kirke

Didrik Söderlind (red):

Farvel til Statskirken?

En debattbok om kirke og stat – Humanist forlag, 2005

Humanist forlag, som eies av Human-Etisk forbund (HEF) og Pax forlag, har gitt ut en debattbok om kirke og stat. Boka er et samleverk der flere stemmer, og slett ikke bare humanetikere, kommer til orde.

Prosjektet innledes av Ingvill Thorson Plesner, en utrettelig og alltid saklig aktør i denne debatten. Hun er særlig opptatt av statskirkeordningens forhold til grunnleggende menneskerettigheter og skriver om ”Religions-

politiske modeller og dilemmaer”. Plesner gir en oversiktlig innføring i denne tematikken uten å profilere eget syn i særlig grad. Hun tillater seg likevel å vise til at det fra et menneskerettighetssynspunkt er problematisk at Den norske kirke ikke selv får utnevne sine ledere, men at dette er forbeholdt en politisk valgt regjering. Likedan mener hun er det er kritikkverdig at Den norske kirke som trosamfunn ikke er et selvstendig juridisk subjekt,

og således ikke kan anlegge sak mot staten dersom kirken skulle oppleve at dens rettigheter ble krenket.

Bokas forsvar for statskirkeordningen leverer professor ved Teologisk Fakultet, Dag Thorkildsen. Han gir først en historisk gjennomgang av begrepet "folkekirke" slik dette er utviklet fra Schleiermacher og framover. Særlig utfolder han folkekirken hos Grundtvig: "en åpen og inkluderende kirke, tuftet på dåp, nattverd og forkynningsfrihet". Dette er da også den kirkeform Thorkildsen selv er tilhenger av. Men en slik kirke krever, i følge både Schleiermacher, Grundtvig og Thorkildsen, at det hersker "åndsfrihet i kirken".

Men nettopp åndsfriheten er etter Thorkildsens mening truet i dag. Han skriver: "Alle kirkelige eller statlige maktorganer som legger hindringer i veien for det (d.v.s. åndsfriheten - min anm.), er av det onde. Derfor ble det første skritt på veien mot å avskaffe folkekirken i Norge tatt med opprettelsen av kirke-møtet. Det har til fulle vist at hvis kirken ikke er tillitsfull og bredtfavnende nok til slik åndsfrihet, er den ikke folkets kirke... .. For i folkekirken skal folket ikke være objekt, men subjekt. Det er folks erfaringer og liv som skal stå i sentrum, tolkes og få en himmel over seg".

Thorkildsen fremstår her som en ekstrem konservativ aktør i kirkedebatten. Vil han tilbake til det eneveldige Departement for reformbevegelsen? Det er underlig at man kan levere en så flengende kritikk av Kirkemøtet uten å belegge den med et eneste eksempel. Hvordan har Kirkemøtet "til fulle vist" at det undergraver folkekirken?

Det er dessuten uklart hva som menes med "folket som subjekt" i kirken. Dersom han med dette begrepet forsøker å beskrive det allmenne prestedømme - og jeg vil håpe at det er hensikten - synes jeg terminologien ikke er heldig. Dersom det derimot er et utsagn av mer fundamentalekklesiologisk karakter, synes implikasjonene å være betydelige.

Av bokas øvrige bidrag vil jeg trekke fram Dag Nygård, generalsekretær i Norges Frikirkeråd, som skriver om stat og religion sett i et frikirkelig perspektiv. Han dokumenter hvor undertrykkende "statens offentlige religion" har tedd seg overfor annerledes tenkende

gjennom historien. Og selv om alle nordmenn i dag har full frihet til å tro hva de vil, fører likevel selve statskirkesystemet i følge Nygård til at man som frikirkelig kan få en opplevelse av å være "annenrangsborgere". Dette er et viktig kapittel fordi det dokumenterer erfaringen av å være i minoritet, og den bør alle vi i majoriteten lytte til. En kirkeordning er ikke bare et spørsmål om hensiktsmessighet, slik det fort blir i den indrekirkelige samtale der bekymringer om oppslutningen i egne rekker, samt praktiske og økonomiske forhold fort får overtaket. Kirkeordningen handler også om rettferdighet overfor de 15 % som ikke tilhører vår flokk.

Njål Høstmælingen, doktorgradsstipendiat ved Norsk senter for menneskerettigheter, skriver om forholdet mellom statskirkeordningen og Grunnloven, der han bl.a. drøfter spørsmålet om Grunnloven egentlig åpner for et skille mellom stat og kirke. Han kommer til den beroligende konklusjon at så er tilfelle. Dernest drøfter han statskirkeordningen i et menneskerettighetsperspektiv. Han slår fast at det største problemet er knyttet til Grunnlovens § 12 som fastslår at halvparten av regjeringens medlemmer må tilhøre Den norske kirke, og legger til: "Jeg tror ... at Europarådets menneskerettighetsdomstol ville kunne konkludere med en krenkelse her om en sak ble brakt inn for den". Ja, kan man egentlig konkludere annerledes? For egen del synes jeg det er særdeles selsomt at noen kan mene at det er mulig å holde på et krav om 50 % lutheranere i regjeringen i dagens pluralistiske Norge. Jeg tror denne bestemmelsen i langt større grad enn hittil må kjøres fram i debatten som det klareste prov på statskirkeordningens håpløshet.

Siste kapittel er skrevet av HEF's tidligere generalsekretær, Lars Gule, og drøfter "Statens verdigrunnlag i et pluralistisk samfunn". Gule ønsker å kjempe for at samfunnet formulerer et felles verdigrunnlag, men at disse verdiene gjøres livssynsøytrale slik at de kan få bred oppslutning. Han vil ikke ha noen henvisning til vår "kristne, humanistiske arv" eller lignende. Men er det så enkelt? Når Gule skal ramse opp slike livssynsøytrale verdier, nevner han først verdien "liv". Men viser ikke både abortdebatten og diskusjonen

om bioteknologi hvor sammenvevd verdier og livssyn er? Derimot er det nok enklere å få konsens om slike verdier som "velferd, frihet, respekt, toleranse, pluralisme ..osv." Gule argumenterer klart og ryddig, men jeg synes nok han til en viss grad overser vanskene i sitt prosjekt.

Plassen strekker ikke til for en omtale av alle bokas bidrag. La det bare være sagt at Humanist forlag har levert en god og nyttig bok om et viktig tema, og skal takkes for det.

Alle som er interessert i forholdet mellom stat og kirke vil ha utbytte av å lese denne. Tendensen i bidragene går klart i retning av å oppløse statskirkeordningen, og det gjøres med gode argumenter. Det tilløp til forsvar for det bestående som boka rommer, er dessuten så konservativt at det trolig virker mot sin hensikt. Saklig sett fremstår derfor spørsmålsteget i bokas tittel som heller unødvendig.

Halvor Nordhaug

Anne Kristin Aasmundtveit (red.):

Sanger på reisen

Verbum, Oslo 2005

For noen år siden laget Verbum forlag *Sanger fra vest* med sanger, bønner og liturgier fra den keltiske tradisjon. Interessen for denne jordnære spiritualitet, med sitt spesielle musikalske uttrykk, er tydelig og økende. *Sanger på reisen* er oppfølgeren til *Sanger fra vest*, og i den foreliggende samlingen finner vi 55 sanger i det som kalles for et hymnisk møte mellom Skottland og Norge. Halvparten av sangene er hentet fra Iona-fellesskapet på den nord-vestre kysten av Skottland. Den andre halvparten er norske tekster skrevet for denne boken, altså originaltekster som ikke har vært publisert før. For kirkesangen finner vi mye inspirasjon både for kor og forsangergrupper. Sangene er også velegnet som menighetssang og for solister.

Sanger på reisen er i fire deler: "Reisekost" med et tydelig pilegrimsmotiv; "Nærvær" med evangeliske sanger der guds nærværet får et personlig preg; "Evangelium" der vi synger

mye med Bibelens egne ord; og "Rekved" som består av norske originaltekster og melodier som har "reket i land" langs vår langstrakte kyststripe. Det "smaker av jord" i disse sangene, men himmelen er også nær oss. Alle sangene har en nyttig, liten følgetekst som sier noe om bakgrunnen for sangen.

Mange av sangene i denne boka er skrevet av John Bell og Graham Maule, to av de ledende personene i det keltiske miljøet rundt Iona. John Bell har selv laget mange av melodiene, eller arrangementene til kjente melodier og folketoner. Noen melodier er også fra det keltiske området Galicia i nordvestre Spania, der også pilegrimsmålet Santiago de Compostella ligger. De norske oversettelsene er gjennomgående gode, og for arbeidet med en ny norsk salmebok frem mot 2010, vil flere norske originaltekster være en liten gullgrube å leite i.

Øystein Bjørdal

SØNDAGSTEKSTEN

Eyolf Berg, Kjell A. Skartseterhagen og Brita Hardeberg

Aposteldagen (6.søndag etter pinse)

16. juli 2006

Prekentekest: 1. Kor. 12,27-31

GT-tekst: Jer. 1,4-10

Evangelietekst: Matt. 16, 13-20

Til dagen:

Aposteldagen har en lang historie i den kristne kirke. Opprinnelig har den vært datofestet til 29. juni og viet de to fremste av apostlene, nemlig Peter og Paulus, slik den fremdeles er det i katolske kirker. Da dagen kom inn igjen i Den norske Kirkes kirkeår ved liturgirevisjonen på 1970-tallet, valgte man å knytte den til en bestemt søndag (6. s. e. pinse) og avdempe personfokuset på de to nevnte for i sterkere grad å fremheve aposteltjenesten som sådan.

Til teksten:

Paulus er sterkt opptatt av nådegavene, særlig i 1. Kor. Men det er ikke den enkeltes oppbyggelse som står i sentrum hos Paulus. Hos ham er sentrum Kirken, Kristi eget synlige legeme i verden. Paulus ser i det hele tatt ikke i retning av den individuelle opplevelsen. Han er ene og alene interessert i det som gir Kirken vekst. Alle personlige hensyn må underordne seg dette ene. Hvert lem på dette legeme har sine helt spesielle oppgaver, og intet lem på legemet er overflødig.

Likevel ser vi en klar rangordning når det gjelder tjenester i Kirken. Han levner ingen tvil

om at apostlembetet rangerer først, ikke fordi apostlene skal diktere menigheten sin vilje, men ganske enkelt fordi Kristus selv hadde innsatt dette embetet (Jfr. dagens evangelietekst!). Etter hvert som apostlene grunnla nye menigheter, innsatte de eldste og tilsynsmenn som sine stedfortredere og - etter hvert - etterfølgere. Gjennom disse stedfortredere og etterfølgerne fortsatte Kirkens grunnleggende tjeneste å fungere - endog etter at apostlene var døde. (Jfr. Aug. art. V og XIV! - og så kan vi godt - i en annen sammenheng enn på prekestolen - diskutere om Augustanas formuleringer inneholder en henvisning til - og endog forutsetter - den apostoliske suksessjon, slik enkelte hevder. Det er i hvert fall ingen tvil om at Luther i utgangspunktet ønsket at de eksisterende biskopene skulle ordinere de nye prestene i de evangeliske menighetene. Først da det viste seg umulig, grep han til en nødløsning ved å sette andre til å ordinere.)

Etter apostlene fremhever Paulus profetene og lærerne, ikke slik at en apostel ikke også kunne være profet og lærer, men slik at disse tjenestene springer ut fra det grunnleggende apostolatet.

Fra studietiden husker jeg vi diskuterte hva embetene som profeter og lærere innebar. Jeg tror Hugo Odeberg har et godt svar på det spørsmålet når han sier at "Profeterna representera därvid *visheten* og lärarne *inn-sikten*".

Siden det ikke snakkes mye om profeter i nytestamentlig tid, må vi lete bakover til GT, og profetens oppgave var først og fremst å forkynne Herrens vilje inn i sin aktuelle samtid, anvende Guds ord på både samfunnet og den enkelte tilhører (Jfr. dagens gammeltestamentlige tekst!). Jeg vil tro at det i denne betydningen er mange profeter blant dem som leser disse linjene, for Den norske Kirke har tradisjonelt vært velsignet med mange dyktige og brennende forkynnere med stor evne til å anvende Guds ord inn i stadig nye tider, både refsende om samfunnsspørsmål og til omvendelse og tro for den enkelte.

Mens profetens embete først og fremst er forkynnelse, er lærerens undervisnings. Læreren er den som har til oppgave å gå i dybden for å gi menigheten innsikt i Guds ord og sakramenter. Hvor mange lærere er der blant LK's lesere? Hvor mange prester våger å gå i dybden om virkelig undervise sine menigheter om troen, om sakramentene, om budene? Vi vet dette var helt sentralt i urkirken. Det slår meg altfor ofte at endog erfarne kristne sier, når selv relativt elementære trosspørsmål forklares, at dette har ingen fortalt dem noe om tidligere.

Deretter fortsetter Paulus å nevne flere andre tjenester, tjenester som absolutt bør være der, men som forutsetter de grunnleggende tjenestene som springer ut av apostolatet. Blant disse tjenestene finner vi flere av dem vi gjerne omfatter med fellesbetegnelsen diakonale. Legg merke til at tungetalen nevnes, her som ellers hos Paulus, helt til slutt, nesten som en luksus man kan tillate seg når alt annet først fungerer.

Til prekenen:

Aposteldagen er en av de to dagene i kirkeåret da presten med god samvittighet kan preke om seg selv - vel å merke: ikke om sin egen person, ei heller om sine private og personlige synsinger og meninger, men om sin tjeneste i menigheten. Som rettelig kalte prester har vi et mandat som ikke springer ut av et demokratisk vedtak, hverken i et Storting eller i et kirkemøte, ei heller av en kongelig forordning, men av Herrens egen innstiftelse, og alene i denne innstiftelsen har vi vår legitimitet. Vår tjeneste i menigheten er helt

nødvendig for at mennesker skal komme til og bli bevart i troen på Herren Jesus Kristus. La oss gjerne male det for menigheten med bred pensel og sterke farger: Nettopp fordi Kristus innstiftet denne tjenesten, kan vi samles som menighet i lovsang og tilbedelse til Herren, og nettopp i den tro som vår lovsang og tilbedelse springer ut fra, eier vi vissheten om det evige liv.

Dersom menigheten har et stort innslag av unge mennesker, bør det kanskje være et mål med prekenen på aposteldagen å kalle noen av disse til å gå inn i rekken av tjenere i Kirken - som prester, diakoner eller annet. Der jeg var til gudstjeneste i dag (14. mai) fortalte presten med stor glede og entusiasme at en av enighetens ungdommer nå skal innvies til diakon, og oppfordret menigheten til å stille ved innvielsen, så ungdommen fikk opplevelsen av å være omsluttet av menighetens omsorg og oppfølging. Jeg kjenner både nevnte prest og nevnte diakonkandidat godt nok til å vite at kallet til tjeneste i Kirken nådde kandidaten nettopp gjennom nevnte prests entusiastiske, gledesfylte forkynnelse omkring tjenesten i Guds rike. Jeg kan ønske meg en tilsvarende glede og entusiasme i en preken på Aposteldagen, en glede over en fantastisk tjeneste og en entusiasme som smitter og setter nye, unge mennesker i brann.

Men ingen menighet bør denne dagen komme utenom utfordringen om hva den enkelte kan bidra med for å bygge Kristi legeme, Kirken på enkeltes hjemsted. La oss tegne for menigheten bildet av Kristi legeme, Kirken, der hver og en er et umistelig lem. Ja, faller et lem bort eller sykner det hen i passivitet, blir legemet så å si funksjonsheftet! Derfor er det et hovedmål i prekenen på Aposteldagen at hver eneste troende går hjem opplevelsen av å være et umistelig lem på Kristi legeme.

Salmeforslag:

537 \ 542 \ 611 \ 677 \ 684 \ 685 \ 686

EYOLF BERG

Prest,
redaksjonssekretær i Luthersk Kirketidende

7. søndag etter pinse

23. juli 2006

Lesetekster: *Josva 24,19-24, 1 Pet 1,15-21*

Prekenetekst *Matt 16,24-27*

En sommersøndag i pilegrimstida!

Vi er i forkant av Sankt Jakobsdag 25.juli. I Sverige har man for denne 7. søndagen etter pinse derfor et symbol som peker på livet som en vandring i Kristi etterfølgelse, en pilegrims-vandring. Mange er også underveis til Nidaros, Santiago de Compostella og andre pilegrims-mål på denne tida. Vesken, staven og hatten er synlige tegn på at et menneske er på vei. Vesken med nista, staven som støtter og hatten som beskytter mot vær og vind (Jakob Våthatt heter derfor dagen i gammel tid her i landet). Pilegrimens kamskjell er et symbol på dåpen, slik mange døpefonter vitner om det, og et symbol på kallet til å leve ut dåpens legning, i Kristi spor.

Disippel er et ord som er blitt vel religiøst! "Læresvein" eller rett og slett "lærling" er bedre! Det har mer virkelighetssmak! Det oservkerket av dette ordet. La gudstjenesten bli et læreverksted! Skomakerlærlingen sitter ikke i et klasserom og leser om sko: læringen skjer direkte ved å se mesteren arbeide. Det lukter lær, syre og fett! Han må involvere seg med kundene. Han må være med å garve skinn. Bli som meg, sier skomakeren til lærlingen. Men han sier det ikke bare med ord. Kunnskapen vokser ut av deres relasjon.

Bli en forsoner som meg, sier Jesus til sine lærlinger. Søk forsoning med noen som har noe i mot deg. Vent ikke på andres initiativ. Å være Jesu lærling er å ta initiativet - bli det godes første beveger, som han, som skaperen, som trøsteren. Bli i ordet, bli i kjærligheten, se hva jeg gjør. Gi meg alt du er og jeg gir det alt, og jeg har alt i mine hender!

Tekst og sammenheng.

Skulle vi skulle ut en hoveddel og sette prekeneteksten inn i den så kan vi med Nils A. Dahl si at *Matt 16,13-18,35* handler om "Messias og menigheten. Lidelsens vei".

Denne teksten er satt på et Matteusbord med mange andre fete og næringsrike retter innen rekkevidde: Lærlingene har nettopp vært tilhørere til Jesu første lidelsesforut-

sigelse (*16,21-23*) etter Peters bekjennelse og ordet om klippen som Jesus vil bygge sin *ekklæsia* på (*16,17-19*). Vår tekst "etterfølges" så av forklaringsteksten der tre av lærlingene får se Jesu herlighet. Den står i en sammenheng som altså understreker Jesu helt enestående posisjon og stilling; En stilling som på en måte gjør Jesu tale om etterfølgelsen, korset og å miste/berge sitt liv *forståelig!* Ordene som i utgangspunktet kan virke utrolig selvherlige og selvopptatte, gefundenes fressen for hedningsamfunnet, er med forutsigelsene, petersbekjennelsen i forkant og teofanien/kristofanien i etterkant: *ikke så merkelige*. Men merk: For en som skal lide for hele verdens synder, stå opp fra de døde og som er Gud selv kledd i lys og menneskelig skikkelse, er det verdt å ofre alt for; bære korset for; ja miste sitt liv for. Men bare for ham! Jesus-ordene her har paralleller hos Markus *8,34-9,1* og Lukas *9,23-27*.

Prekenideer:

1. Hjelpeløse på dommedag.

"Salige er den som hjelper de hjelpeløse" - "jeg har i minnet: dommedag". Med disse to titlene fra den russisk-ortodokse kirke som i skrivende stund er blitt framført på kanalen Alltid Klassisk, finner jeg en inngang til prekenen. "Fornekte seg selv" - ja, er det virkelig slik at jeg kan finne en annen målestokk enn konsumkulturens idioti. Fornekte seg selv - må bety å oppgi og redde sin jordiske eksistens og utlevere sitt naturlige jeg til en sterkere makt. Mitt liv kan jeg ikke berge, om jeg vinner hele verden må jeg bli jord. Det er godt at den kristne kirke ikke har tradisjon for balsamering og mausoleer! Vår framtid er knyttet til Jesus! Å ta sitt kors opp, knytter an til Jesus selvsagt, men egentlig først til situasjonen til datidens dødsdømte generelt. Den dødsdømte måtte ta sitt kors opp og bære det til retterstedet. En forferdelig situasjon, grusomt ydmykende og en grell avsløring av romerrikets menneskesyn. Men av Menneskesønnen gis alle dødsdømte (som er alle) en ny retning!! I stedet for å møte retterstedet - får de gå Jesu vei - som munner ut i oppstandelse og evig liv! Men bare ved å følge ham kan de nå dette / vi nå dette. Det er den eneste måte å berge sitt liv på!

2. Rik og fattig, miste og vinne.

Dette er så stort at "hele verden" i Lotto-gevinst ikke kan oppveie det. Det er en enorm Kristus-konsentrasjon i teksten. "Hele verden" er oppsamlingskurv for alt som kan gi lykke og trygghet til livet. Ingen kjøpesum (vederlag) kan kjøpe ut min sjel fra dødens grep, selv ikke "hele verden". Hva hjelper det å eie alt, når en allikevel skal dø. Verdens rikeste mann (vissnok han som har laget dataprogrammet som denne tekstbetraktningen er avhengig av) er egentlig verre stilt slik sett en som ennå ikke har nådd den første millionen, men som allikevel er så utrolig mange årsverk rikere enn en flyktning i Darfur: Milliardæren mister jo mye mer enn oss når han dør! Men hva hjelper det meg. Å la livet gå ut på å trygge selvet, er derfor et bortkastet liv og tapt tid både for personen, Gud og de hjelpeløse i omkretsen. I den forstand at selvets enestående og eneste gyldige forsikring gis deg gratis, uten vederlag! Teksten er evangelium! Også for den (milliardær) som vil forvalte sin rikdom til hjelp for de hjelpeløse og har dommedag i minnet. Vi er ikke forsikret fordi vi ikke er milliardærer heller, nemlig!

3. Ortopraxis.

Ordet om gjengjeldelse ved Menneskesønnen er både politisk og luthersk ukorrekt. Vi er mer for total gjeldsslette; - Uavhengig av korsbæring og trosoverbevisning. Vi tror det er toleransen og glemmer ofte at den som ikke er sikker i sin egen identitet eller tro heller ikke kan være tolerant. De ortodokse sang: *"Salige er de som hjelper de hjelpeløse"* og *"Jeg har i minnet: dommedag"*. De setningene kommer vi ikke unna og den nå så omtalte "humanisering av kristendommen" må gå veien om disse enkle ord for å bevare sin sjel. Vi ytes gjengjeld på dommens dag for det vi har gjort og vi må sørge for at våre gjerninger er "ortopraxis" (etter tekstens greske *"kata tæñ praxin avton"* - "etter hans praxis". Det er menneskesønnen som kommer og ingen andre. Han ledsages av engler, som er en kjent forestilling i samtidig jødisk apokalyptikk. Legg merke til at det står *"kata tæñ praxin"* og ikke *"ta erga"* (enkeltgjerninger) : Det peker på at det ikke gjelder en revisjon av alle livets enkeltposter, men på livet som helhet, om det har vært totalt bestemt

å bygge materielle forsikringer eller en villighet til å overgi livet i Jesu hender og følge. Med et annet ord: Tro! - Det å kaste seg ut på de 70 favner - la det stå til - ta korset og følge ham. Så er det allikevel troens vei, ikke gjerningenes. Troens ortopraxis: Matteus 25 til videre utdyping!

4. Jakob og Stefanus.

Det siste verset er tradisjonelt fortolket slik at Jesu gjenkomst var så nært forestående at noen av lærlingene skulle få oppleve før naturlig død. Det er mulig å se det på andre måter: En mulighet er å tolke ordet i lys av den etterfølgende teksten om Jesu forklarelse der Jesu utseende blir forvandlet og han ikles den kommende Menneskesønns kledning. En annen mulighet er å trekke inn den første martyr, Stefanus, som i live og umiddelbart før sitt martyrium "ser himmelen åpen og Menneskesønnen stå ved Guds høyre hånd". Omgitt av bødlenes religiøse raseri ber han så "Herre Jesus, ta imot min ånd".

I alle fall er begge tekstene sterke baktepper til dagens pretekst. Jakob var en av de tre som var med Jesus på berget og fikk oppleve hans forklarelse. Foran oss i løypa ligger også Jakob Våthatt-dagen den 25.juli, ja, vi er på den nærmeste søndagen til denne pilegrimenes høytidsdag.

Denne tekstlige sammenheng er kanskje grunnen til at svenskene har Kristi forklaringsdag på søndagen etter denne, den 8. søndag etter pinse (og ikke på vinteren slik som hos oss). Disse to var de første: Stefanus den første av alle. Jakob den første av apostlene (Ap.gj. 12,1-2) ; Vår egen Olav ligger i løypa til 29.juli. De første som ofret livet og startet martyrenes seiersrekke. Det finnes også et "hverdagens stille martyrium" for oss som ikke får egne helgendager. Vi må fornekte, ofre, finne vår egen pilegrimsvei. Han er med oss, han som er veien, sannheten og livet!

5. Sitatet.

Per Lønnings fragment nr.34:

"Mitt jeg er alt, og mitt jeg er intet. Mitt kall er å bekrefte meg selv, mitt kall er å fornekte meg selv. Bekrefte meg selv som en meningsfylt del av den store mening. Fornekte meg selv som

isolat, som tilværelsens midtpunkt, som egen verden med innebygd mål i seg selv. Selvbekreftelse ikke selvhevdelse, selvfornektelse ikke selvutsettelse.”

Fra - Per Lønning : Fragmenter - (etter min mening en perle i nyere norsk kristen litteratur), Land og Kirke, Gyldendal 1986).

Lærlingesalmer:

En hel temagudstjeneste kan denne søndagen bygges rundt Kingoklassikeren ”Far verden, far vel” NoS 406.

NoS 703 passer godt som hovedsalme, vers 4: ”Og der er livets lykke, Guds himmel i det små. Å miste er å finne, å gi - det er å få”.

Kapitlet i salmeboka ”Lydighet og etterfølgelse” (406-430) er sentralt og inneholder også noen av mine egne favorittsalmer:

For eksempel NoS 415 (Du Far og Herre, du som rår) og den mektige ”Med Jesus vil eg fara” (NoS 418). Alltid freidig NoS 416 er kjent og kjær. Lenger uti finner vi NoS 714 ”Intet er vårt” som er god til teksten og den intense Nos 694 ”Kom du Guds kjærleik, kom!”.

NoS 427 hvis en har familiegudstjeneste ”Jeg er liten, men jeg vil alltid høre Jesus til”.

”Kristus konge, du regjerer” NoS 430 er selvsagt en fabelaktig avslutningssalme.

Hans Nielsen Hauge i fengselet kan vi gjerne minnes ved å synges NoS 77 (”Jeg er hos Gud i nåde” og ”Korset vil jeg aldri svike” (NoS 77) er sterk denne dagen.

Framskuende mot olsok og fin før en preken er 744,2 ”Gud som skapte fjell og dale, din storhet la til hjerte tale”.

Såkornmatikken kan gjerne brukes i forbindelse med nattverd: NoS 146 ”Såkorn som dør i jorden”, dessuten NoS 656 ”Vår lovsang skal møte deg, Kristus” eller NoS 650, der det i siste vers sies ”Vi skal seire ved å tape, vi skal dø og du skal skape i vårt liv ditt eget bilde, Jesus livets grunn og kilde” (Svein Ellingsens salme).

Fra Salmer 1997 vil jeg framheve 109 (”Der det nye livet lever”) ikke minst fordi den har så fine assosiasjoner til pilegrimsvandring, dessuten: 114 (”Dine løfter er mange”) og 115, Eidsvågs ”Du har eit liv som er verdt å leva”.

Litt for mange forslag her (som vanlig), men så kan en velge alt etter gudstjenestens karakter.

Rop det ut!

KJELL A. SKARTSETERHAGEN

Sokneprest i Nittedal

Olsok - Olavsdagen

29. juli 2006

Prekentekest: Matt 20,25-28

Esek 18,29-32

Ef 4,17-21

En pilegrimsreise

Da jeg var barn på Sørlandet på 50- og 60-tallet tenkte jeg aldri på olsok som kirkefest. 29. juli var dagen Olav Haraldssons falt på Stiklestad i 1030, det lærte jeg på skolen. Heller ikke i studietiden eller mine første presteår på Østlandet kan jeg huske at jeg feiret olsok som kirkelig høytid. Det endret seg da jeg i 1988 flyttet til Trondheim for å være prest. Jeg skjønnte at om jeg skulle komme under huden på spiritualiten i Nidarosdomens nærhet, måtte jeg bli kjent med Olavsarven. Det har vært en berikende (pilegrims-)reise.

I denne tekstgjennomgåelsen vil jeg bruke spalteplassen på Olsok, Olavsarven og pilegrimstradisjonen knyttet til Hellige Olav. Prekentekestens på Olsok må forstås i denne konteksten.

Prekentekestens opprinnelige betydning:

Jesusordene i Matteus 20, 25-28 har som bakgrunn at mor til Sebedeus-sønnene forsøker å promotere sine sønner til de beste plassene i Jesu kongedømme! (Lett å gi skylden på mamma. Parallellen i Markus 10, 35-45 sier

de spurte selv!) De 10 andre disiplene er forbannet. Og Jesus benytter sjansen til å si noe om storhet og litenhet i Guds rike. Utsagnet kommer kort tid etter at Jesus har forutsagt sin død for tredje gang. Jesus forkytter at hans vei til kongsmakt vil gå gjennom lidelse. Den sterke fremheving av tjeneste som et ideal går ut over det man finner i samtidig jødedom og står i sterk motsetning til idealene i antikken (og i vår tid). Jesus bruker ordet trell, en som er undergitt den som betjenes. Som motivasjon for en slik tjenesten bruker Jesus seg selv som eksempel. Han er tjener og også løsepenge, dvs erstatningsytelse for forbrutt liv. Til sammenkoblingen av tjeneste- og løsepenge-motivet, se Jes 53,10 og 12.

Tematisk har utsagnet om tjeneste mye til felles med Jesu yppersteprestlige bønn. Sjekk opp tekstgjennomgåelser til 4. s. etter påske II.

Prekentekest og middelalderhistorie

Valg av prekentekest på Olsok knytter direkte til middelalderens forståelse av Olavs død som et martyrium, en imitasjon av Kristi stedfortredende lidelse og død. Slik Kristus gav sitt liv som løsepenge (Matt 20,28), gav Olav sitt liv for at kjærlighetens evangelium skal få innpass i nord. Olavs død og den virkningen hans død hadde for utbredelsen av kristentroen i nord-områdene, ble forstått som et gjennombruddet for evangeliets utbredelse i verden, en stor seier. Sivilisasjonens grense, verdens ende, var nådd.

Martyrens kraft ble raskt kjent og anerkjent. Han ble forstått som en tjener og løsepenge for pilegrimer som søkte hjelp ved hans grav. I tekster fra middelalderen som *Passio Olavi* (forfattet ved Nidarosdomen i middelalderen, inneholder beretninger om Olavs liv og død, om jærtegn knyttet til liket osv) og liturgiske elementer fra Olavsliturgiene, finner vi mange eksempler på denne forståelsen.

Opplevelsen av kraften i martyrens levninger er en viktig bakgrunn for opprettelsen av erkebispesetet i Nidaros i 1153. Fra før-reformatorisk tid kjenner vi til omkring 340 kirker knyttet til Olavs navn i Norge, Nord-Europa og på øyene i vest. Pilegrimstrafikken til Nidaros fremover mot svartedauen var så stor at Nidaros ble

regnet blant de største pilegrimsmål i Europa. I uken mellom de to store Olavsfestene, Olsok og Translatio Olavi (3. august), ble de store Olavsmessene forrettet i Nidaros og Olavskrinet med levningene ble hentet fra høyalteret og båret rundt i byen i store prosessjoner slik at pilegrimer kunne se og berøre det.

Olavstradisjonenes nedtur og gjenoppdagelse

Nedturen kom med reformasjonen. Helgen-skrinet og Olavs levninger gikk tapt i 1537. Politisk var det ønskelig å svekke Nidaros som tyngdepunkt og kraftsenter, og valfartene til Nidaros ble forbudt ved kongelig forordning. Olsokfeiringen forsvant. Etter hvert utviklet presteskapet en angst for papister og helgendyrking som også fjernet markeringer av gamle valfartstradisjoner og helgensteder andre steder i landet. Så sent som i 1835 ble den gamle valfarten til krusifikset i Røldal stoppet.

Selv om pilegrimstrafikken døde ut etter reformasjonen, levde forestillingene videre. Språket har mange ordbilder som har sammenheng med vandrers veg til målet: Målrettet, fremgang, vandel (av vandre), erfaring (av fare), underveis, livsvandring osv. I eventyrenes persongalleri er det lett å kjenne igjen pilegrimen i Espen Askeladd, som har et åpent sinn og målet klart for øyet, selv om det blir både "langt, og lengre enn langt" før han er fremme. Folkevisene tar oss med "over sjø og land". Salmeskatten og oppbyggelseslitteraturen har en mengde eksempler på bruk av pilegrimsmotiver. Ofte kan vi finne elementer av den klassiske oppbyggingen av vandringen med beslutning om oppbrudd, selve vandringen med utfordringer og farer, og målet. Også i stedsnavn ser vi merker etter pilegrimstrafikken. Det er mulig å gjenfinne pilegrimstenkning i folkekirkens bruk av kirkens milepæler, dåp, konfirmasjon, vigsel og begravelse.

Sist på 1800-tallet startet en endringsprosess som over tid brakte Den norske kirke i ny kontakt med middelalderens tradisjoner. I arbeidet med å styrke nasjonens identitet, ble Hellige Olav hentet frem. Da Trondheim by feiret 900-års jubileum i 1897, organiserte

Christopher Brun og Bjørnstjerne Bjørnson en storslagen feiring av olsok på Ilevollene. Ved denne anledning ble Olavs betydning både som nasjonalt og kirkelig symbol markert. Opprinnelig søkte de om tillatelse til å feire Olsokgudstjeneste i Nidaros domkirke, men dette ble avvist av biskopen.

Vi må frem til 1930 før kirken våger å endre holdning til Hellige Olav. I forbindelse med 900 års jubileet for slaget på Stiklestad ble olsok feiret i Nidarosdomen for første gang etter reformasjonen. I forkant var det gjort et stort arbeid for å hente frem Olavs-sekvenser og annen kirkemusikk fra middelalderen. Biskop Gleditsch skrev den vakre salmen *Da Olav bøyd hodet til dåpens bad i fremmed land* (Landstads rev. 802). Grunnlaget var lagt for en videre utbredelse av Olsokfeiringen. Nytt høydepunkt kom ved 800-års minnet for erkebispesetet i Nidaros i 1953. Året etter ble Spelet på Stiklestad etablert. Spelet har fortsatt stor appell og samler tusener hvert år. Ved 1000-års jubileet for Trondheim 1997 var pilegrimen valgt som logo for kommunens feiring. Kirkedagene i Trondheim forbindelse med Olavsfestdagene samme år er det siste høydepunktet i historien om gjenoppdagingen av olsok i Den norske kirke.

I dag er Olavsarven anerkjent både i kirke og samfunn. De gamle pilegrimsveiene til Nidaros ble merket i siste halvdel av 90-tallet. To bispedømmer har tilsatt egen pilegrimsprest. Reiselivsnæringen har begynt å interessere seg. Den mest iøynefallende markeringen er uten tvil Olavsfestdagene i Trondheim. Den er på samme tid en kulturell folkefest og knutepunktfestival, og en kirkelig olsokmarkering. Festivalens gudstjenester forener middelaldertradisjoner med vår tids livsfølelse. Pilegrimene ankommer domen fra alle himmelretninger på Olsokaften. Enkelte har vært på vandring i dagevis, andre har bare gått fra en av de nærmeste kirkene. Hele natten våkes det i domen. Natens tidebønner synges, tekster leses, den som vil snakke med en prest har mulighet. Selve Olsokdagen feires både luthersk, katolsk og økumenisk gudstjeneste. Skulpturen av St. Olav på domens vestsida får rød olsokkrans rundt halsen. Internasjonalt markedsføres festivalen med tydelig henvisning til Olav som

helgen, og mange mener at tiden er inne til å endre det norske festivalnavnet i den retningen.

Årsakene til denne fornyede interessen er selvsagt mange. Den nå avdøde italienske presten, sosiologen og forskeren Paulo Giuriati, som sammen med flere andre har forsket på moderne pilegrimsvandring, sammenfatter sine funn slik (Karlsaune, G.E.G. (red), *Pilegrimen. Valfartsmotiv og valfartsmål*, Trondheim 1996 s 57):

Pilegrimsvandringen er en religiøs og allmennmenneskelig opplevelse med basis i totaliteten i pilegrimens liv og tilværelse. Gjennom denne opplevelsen bestyrker, gjenoppdager eller finner pilegrimen for første gang tilgang til fellesskap med "det helt andre". Som resultat føler pilegrimen seg fornyet. For pilegrimen får i ettertid daglige rutiner ny mening for personen selv og inspirerer til et liv preget av samvær, forsoning og solidaritet med andre mennesker.

Pilegrimsvandringens klassiske grunnidé er at den indre og ytre vandring virker sammen slik at den ytre vandring beriker den indre erkjennelse. Å være pilegrim i kristen forstand handler om å ta bolig i sin egen kropp og være tilstede i sitt eget liv på en slik måte at også "Kristus lever i meg". Det handler om å inkarnere troen i livet slik at det gir livsmening og utløser nestekjærlighet.

For den som er interessert, viser jeg til boka *Kilden og veiene. En praktisk pilegrimsteologi* (red. Brita Hardeberg og Øystein Bjørdal, Liturgisk senter 1999). Ellers anbefaler jeg et søk på den nye pilegrimsportalen som Stiftelsen Norsk kulturarv har åpnet, www.pilegrim.info. Her ligger kart over pilegrimsruiter, presentasjon av arrangementer og litteraturpresentasjoner og mye mer. Nettstedet er i stadig utvikling.

Til dagen og gudstjenesten

I år faller olsok på en lørdag. Noen har tradisjon for olsokgudstjeneste på dagen, men det er ennå ikke så mange. Kanskje vil det være naturlig å bruke olsoktekstene på søndagen som ligger nærmest, i år 30. juli. Husk i så fall rød farge på stolaen! Neste år faller olsok på 9. søndag e. pinse, og kirkestyret foreslår at olsoktekstene og kollektbønn brukes. Det er en anledning som bør brukes!

Er det en idé i din menighet å starte med pilegrimsvandring eller friluftsgudstjeneste og servering av rømmegrøt? Eller et lokalt kirkelig spill? Kanskje ikke i år, men neste år? Hvem lokalt kunne være lokale drivkrefter i noe slikt? Hvilke lokale steder og ruter egner seg? Går det gamle veier gjennom soknet mot Nidaros, Røddal, eller andre steder? Skulle målet ganske enkelt være kirken?

Salmer knyttet til Olavsarv og pilegrimsmotiv:

- NoS 741 Ljoset over landet dagna (sekvens fra Olsok-messa, 1100-tl)
- NoS 745 Det kom et gledesbud
- NoS 744 Norges folk og Norges kirke (1914)
- Landstads reviderte nr 802, Da Olav bøyde hodet (1930)
- Sølvi Ann Fætten har skrevet to nye olsok-salmer som kan synges på eldre melodier (Kom la oss vandre med Olav i verden, Å våge et oppbrudd). Disse kan fåes tilsendt til utprøving fra solvi.ann@flink.no

En mengde salmer med bilder knyttet til vei, vandring, sjøreise osv:

Vi er et folk på vandring, Nærmere deg min Gud, Leid milde ljøs, Så ta da mine hender, Velt alle dine veier, Jeg er en seiler på livets hav, Eg veit i himmerik ei borg osv

En avslutning:

*Den lengste ferda
(Gerd Grønvold Saue)*

Den lengste ferda
er ferda til deg sjølv
reisa i din eigen hug
kven er eg
kvar står eg
har eg fylgt mitt kall
eller berre gitt meg av
med fåfengd
og jag etter vind

BRITA HARDEBERG
Sokneprest i Ilen, Trondheim

Menighetsprest i Åmot kirke

i 50% stilling

Åmot kirke ligger i Åmot sentrum i Modum kommune, Buskerud. Den ble bygget for 10 år siden og er en moderne og vakker arbeidskirke. Kirken eies av en stiftelse som i flere år har lønnet daglig leder, renholder og menighetsprest. Vår tidligere menighetsprest har sagt ja til nye utfordringer i Oslo, og vi lyser derfor ut stillingen.

Åmot kirke har flotte lokaliteter som gir rom for det pulserende livet med barnegospel, småbarnstreff, søndagsskole, aerobic, eldres hyggestund, speider, ungdomsklubb, levende gudstjenester m.m. Sentralt i bygget er kirketorget med åpen kafé hver dag hvor frivillige skaper et godt miljø og hvor kirkestaben også spiser lunsj. Stiftelsen samarbeider tett med Modum menighetsråd og kirkestaben i Modum.

Menighetspresten vil være en del av team preget av ærlighet og oppmuntringer. Endelig arbeidsbeskrivelse fastsettes nærmere etter personens nådegaver og interesser.

Arbeidsoppgavene i Åmot kirke vil i hovedtrekk være:

- 1 - 2 gudstjenester i måneden
- Samarbeide om å motivere og utruste frivillige medarbeidere
- Videreutvikle menighetsarbeidet og gudstjenestelivet i Åmot kirke

Kvalifikasjoner og egenskaper:

- Gode lederegenskaper og samarbeidsevner
- Evne til strategisk tenkning og utvikling
- Personlig egnethet

Søknadsfrist 15. juni 2006

Nærmere opplysninger får du ved å henvende deg til styreleder i Åmot kirke, Per Ole Buxrud, tlf. 32784495 eller fung. sokneprest, Runar J. Liudden, tlf. 32783232. Se også hjemmesiden vår: www.aamotkirke.no

Søknad med vitnemål, attester og referanser sendes til: Åmot kirke, Kapellvn 1, 3340 Åmot. Merk konvolutten – SØKNAD

Åmot kirke, Kapellveien 1, 3340 Åmot - Tlf 32 78 32
30 Fax 32 78 40 24

E-post: mette.grosland@modumkirke.no

Daglig leder: Mette Grøslund, tlf. 32 78 32 39

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTING

Stavanger bispedømme

Tilsetting av sokneprest i Haugesund prosti med særlig tjeneste i Førresfjorden sokn i Stavanger bispedømme.

Stavanger bispedømmeråd tilsatte i sitt møte 8. mai 2006 Øivind Holtedahl som sokneprest i Førresfjorden i Haugesund prosti, Stavanger bispedømme.

Den tilsatte har skriftlig bekreftet at han tar i mot stillingen.

SØKERE

Stavanger bispedømme

Oversikt over søkere til ledig stilling som kapellan i Sandnes prostimed særlig tjeneste i Hana sokn i Stavanger bispedømme.

Mann, ikke off, f. 1970

Høyvik, Johannes, f. 1971

Roaldkvam, Synøve, f. 1973

Holtedal, Øyvind, f. 1973

Stubhaug, Odbjørn, f. 1974

Tengsareid, Grete, f. 1975

Dame, ikke off, f. 1976

Minnesjord, Jarle, f. 1979

Stavanger bispedømmeråd regner med å foreta tilsettingen i sitt møte 16.06.2006.

LEDIG STILLING

Hamar bispedømme

Sokneprest i Valdres prosti med tenestestad Øystre Slidre.

Kyrkja i Øystre Slidre sin visjon er å være heile bygda sin viktigaste samlingsstad. Ho er ei livskraftig folkekyrkje, båret av at bygdefolket er glad i og kjenner seg knytt til kyrkja si. Ho er i mindre grad prega av ein tett kjerne, men av eit heilt bygdesamfunn som vender seg mot Gud ved gitte høve. Gudsteneste og kristenliv er likevel båret av at det er engasjerte, trufaste medlemmer som støtter opp, og som gjer sitt til kreativ nyskaping i kyrkjeleg samanheng. Staben er prega av visjonær leiing på folkekyrkjelege premisser. Soknerådsarbeid som den demokratiske grunnstruktur og folkets samfunnsansvar vert drevet med stort alvor og engasjement.

Stølsmesser, folkemusikalsk kyrkjemusikar og Fjellpresten gjer sitt til å utnytte den rike folkelege religiøse kulturen.

Prestegjeldsgrensene er identiske med Øystre Slidre kommune og har fire sokn med kvar si kyrkje. Hegge stavkyrkje (frå 1200 t.). Lidar (frå 1932); Lyskapellet knytt til Helseportssenteret ligg i Lidar sokn, Volbu (like ved prestebustaden). Og Rogne (frå 1857). Det er jamt ei gudsteneste i månaden i kvar kyrkje, og ei i kvartalet i Lyskapellet. Nynorsk er hovudmål i kyrkje, skule og administrasjon. Søkjarar må kunne nytte begge målformer.

Øystre Slidre kommune er ei jordbruksbygd i vekst med turisme på Beitostølen og spennande fagmiljø knytt til Løken forsøksgard og Helseportssenteret på Beitostølen. I kommunen bur det ca 3100 innbyggjarar, det er det fleire barnskular og ein ungdomsskule. Prestebustaden ligg 21 km. frå bygdebyen Fagernes med vidaregåande skule. Kommunen byr på rike tilbod knytt til kultur og friluftsliv. (meir om kommunen sjå <http://www.oystre-slidre.kommune.no/>)

Soknepresten er eineprest, men Kyrkjeleg felleråd har i samarbeid med Turistnæringa tilsett – Fjellprest på Beitostølen i 3 årig prosjektstilling. Det er kyrkjemusikar i 80% stilling, dagleg leiari i 50%, kontorsekretær i

50%, 50% kyrkjetenar og om lag 50% til klokkarar reinhaldarar og kyrkjetenarar knytt til dei einskilde kyrkjene. Kyrkjekontora på kommunehuset er trivelege og romlege og med eit godt miljø.

Presten har buplikt i bustad eid av Opplysningsvesenets Fond. Prestebustaden ligg vakkert til i Volbu med fin utsikt over Vobufjorden. Han er frå 1923, grunnflate på 165 m² i to høgder, er elegant og i god stand. 4 stuer, 6 soverom WC nede og bad/WC oppe. Dobbel garasje og stabbur på tunet. Bustaden ligg i gangavstand frå barnehage og barneskule. Bustaden er tenestebustad etter husleigeloven § 11-3. Det gir den som leiger færre rettar enn ved leige av annan bustad.

Øystre Slidre prestegjeld søker sokneprest som har glede av folkekyrkja. Vi ynskjer ein som evner å ta i bruk ulike virkemiddel for å nå måla: ei kyrkje for alle - ein som kan fremje kristenlivet på grunnlag av lokale kultur og med det nære den kristne identiteten i bygda - ein god teolog og formidlar med evne til å lytte for å gi hjelp til livstolking og livsmeistring - ein med samarbeidsevne, evne til å inspirere og ikkje minst med hjarte for konfirmantane.

Nærare opplysning kan fåes ved henv. til fung. sokneprest tlf. 99129976 eller kyrkjekontoret 61352578/76, eller til Bispedømekontoret 62550350. Tilsetjing skjer etter forskrifter om tilsetjing av menighetsprest og i henhold til utlysningsteksten. Stillinga vert løna som 0930 sokneprest, lønstrinn 51 - 63. Inskot i Statens pensjonskasse. Bispedøme arbeider med å innføre nye tenesteordningar. Det kan medføre endringar som ein må rette seg etter.

Søknad med CV, kopi av nødvendige attester, vitnemål og referansar sendast Hamar bispedømmeråd, Folkestadgt 52, 2317 Hamar *innan 7. juli 2006*.

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av praktikumsrektor Halvor Nordhaug, rektor Vidar L. Haanes, prost Jan Otto Myrseth og kapellan Sunniva Gylver. «Fra bokfronten» redigeres av kapellan Morten Erik Stensberg. *e-post: tangenmenighet@senswave.com*

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO
Red. sekr.: Eyolf Berg
Tlf. 91 17 65 37
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk, og kan sendes til ovenstående e-post adresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Björg Gjelsvik,
Bok & Media AS, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 22 00 87 70. Fax. 22 00 87 71.
e-post: bjorg.gjelsvik@bokogmedia.no

Pris kr. 490,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 550,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 6 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 375,- +moms
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 615,- +moms
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1090,- +moms
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1090,- +moms
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 1700,- +moms
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 1940,- +moms

ISSN 0332-5431

